

CZU: 343.346.8:342.721:004.056.5

[https://doi.org/10.59295/sum8\(178\)2024_17](https://doi.org/10.59295/sum8(178)2024_17)

FLASHINGUL CIBERNETIC: A FI INCRIMINAT SAU A NU FI INCRIMINAT?

*Vitalie STATI, Radu VLAS, Lia LUPU,
Universitatea de Stat din Moldova*

Analiza legislației Republicii Moldova demonstrează că fapta de flashing cibernetic presupune caracteristici care nu neapărat sunt prezente în cazul faptelor prevăzute de normele penale și contravenționale în vigoare relevante. Aceasta denotă prezența unei lacune în legislația Republicii Moldova. Flashingul cibernetic încalcă dreptul prevăzut de art. 28 din Constituția Republicii Moldova și de art. 8 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, sub aspectul protecției împotriva încălcării spațiului personal. Or, această faptă presupune trimiterea către victimă a unor informații cu caracter sexual nesolicitate, care pătrund în sfera privată a acesteia în lipsa acordului ei. Este oportună stabilirea răspunderii pentru flashingul cibernetic în Codul penal al Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: *flashing cibernetic, viața intimă a persoanei, consimțământul destinatarului, tehnologii informaționale, informație cu caracter sexual, violență sexuală, daune psihologice grave.*

CYBERFLASHING: TO BE CRIMINALISED OR NOT TO BE CRIMINALISED?

The analysis of the legislation of the Republic of Moldova demonstrates that the act of cyberflashing involves characteristics that are not necessarily present in the case of the acts provided for by the relevant criminal and contravenational norms in force. This denotes the presence of a lacuna in the legislation of the Republic of Moldova. Cyberflashing violates the right provided by art. 28 of the Constitution of the Republic of Moldova and art. 8 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, under the aspect of protection against the violation of personal space. However, this act involves sending unsolicited information of a sexual nature to the victim, which penetrates her / his private sphere without her / his consent. It is opportune to establish liability for cyberflashing in the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Keywords: *cyberflashing, the intimate life of a person, the recipient's consent, information technologies, information with a sexual nature, sexual violence, serious psychological harm.*

Introducere

În perioada 2021-2023, serviciul www.siguronline.md, gestionat de Centrul Internațional „La Strada”, a înregistrat 16 sesizări din partea minorilor privind recepționarea nesolicitată a unor conținuturi cu caracter sexual, pe rețele de socializare și aplicații de tip messenger. 11 cazuri din numărul total de adresări au fost raportate de către fete cu vârsta cuprinsă între 11 și 13 ani. În 6 cazuri, copiii au raportat despre recepționarea nesolicitată în chat-uri de tip messenger de fotografii și video cu conținut pornografic. În patru cazuri, copiii au fost adăugați fără acordul lor în grupuri pe aplicații de tip messenger, în care erau publicate link-uri către site-uri cu conținut pornografic ori erau distribuite imagini cu caracter sexual explicit. În alte 6 cazuri, copiii au fost expuși conținuturilor cu caracter sexual fiind solicitați ulterior să expedieze fotografiile sau video cu sine, cu conținut sexual.

În cel mai recent studiu sociologic, realizat de Centrul Internațional „La Strada”, se constată că, în 2021, 7% dintre copiii de 9-11 ani au primit mesaje sau imagini cu conținut sexual pe chat-uri. Totodată, 3% dintre copiii de 9-12 ani au primit de la cineva online conținut sexual explicit, înregistrări video sau fotografii cu conținut sexual, imagini cu persoane dezgolite sau care fac sex. Din numărul total al copiilor de 12-17 ani care au utilizat în ultimele 12 luni Internetul pentru a comunica, 6% au primit prin Internet fotografii, înregistrări video cu conținut sexual, persoane dezgolite sau care fac sex [1].

Într-o lucrare relativ recentă, a fost analizat un fenomen, la care se referă datele prezentate mai sus, al cărui victime sunt mai cu seamă copiii: „prin sexting” trebuie de înțeles fie expedierea de informații (text

scris, poze, clipuri video, imagini etc.) cu caracter sexual (dar nu neapărat pornografic), de către cel vizat în această informație sau de către o altă persoană, fie recepționarea unor astfel de informații, prin intermediul tehnologiilor informaționale sau al comunicațiilor electronice” [2]. Deși sextingul nu este incriminat expres în Codul penal al Republicii Moldova, acesta se poate intersecta cu anumite fapte prevăzute de legea penală. În astfel de cazuri, pot fi aplicate art. 173, alin. (3) art. 177 sau art. 208¹ CP RM. Recunoaștem totuși că aceste articole nu pot fi reținute la calificare în toate cazurile de sexting.

Soluția preconizată, care ar putea acoperi acest gol, constă în art. 208³ CP RM, propus spre adoptare în cadrul unui proiect legislativ de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova. În alineatul (1) al acestui articol, se menționează, ca modalitate normativă, „punerea la dispoziția victimei (care, cu bună știință, nu a împlinit vârsta de 16 ani – *n.a.*) a materialelor cu caracter pornografic sau a materialelor privind abuzul sexual asupra copilului” [3].¹

Însă, materiale nesolicitate cu caracter sexual pot fi expediate nu doar unei victime minore. Există oare în legislația Republicii Moldova norme care prevăd răspunderea pentru trimiterea unei persoane adulte de materiale nesolicitate cu caracter sexual? Dacă o astfel de faptă nu este prevăzută de legea penală a Republicii Moldova, prezintă ea oare suficient pericol social pentru a fi incriminată? La aceste întrebări și la altele vom încerca să răspundem în cele ce urmează.

Rezultate obținute și discuții

În literatura de specialitate este definită o noțiune care nu poate rămâne fără atenția noastră. Ne referim la noțiunea de flashing cibernetic. Este un neologism intrat de curând în vocabularul limbii române, cu care va trebui să ne obișnuim.

Din punctul de vedere al lui C. Harper și P. Petronzi, flashing cibernetic reprezintă „distribuirea de imagini cu caracter sexual explicit prin tehnologii digitale (de exemplu, aplicații de mesagerie, rețele sociale sau Bluetooth) către destinatari care nu se așteaptă să recepționeze astfel de imagini sau care nu-și exprimă consimțământul pentru a le recepționa” [4]. K. Shivi și D. Pal exprimă opinia, conform căreia flashing cibernetic constituie „acțiunea de a trimite imagini indecente ale părților în mare parte intime ale corpului” [5]. C. McGlynn și K. Johnson consideră că noțiunea de flashing cibernetic se referă la „un spectru de practici care implică trimiterea unei imagini nesolicitate ale organelor genitale către altcineva și, cel mai frecvent, implică bărbații care trimit fotografii cu penisul lor altor persoane fără acordul sau consimțământul lor prealabil” [6].

Dacă facem o sinteză a acestor păreri, se poate afirma că, în esență, flashingul cibernetic presupune distribuirea prin mijloace electronice a unor poze sau materiale video cu caracter sexual, către una sau mai multe persoane, fără consimțământul acestora. Evidențiem următoarele caracteristici ale acestei fapte:

- 1) distribuirea prin mijloace electronice a unor poze sau materiale video;
- 2) aceste video-uri sau poze trebuie să aibă un caracter sexual;
- 3) destinatarul pozelor sau al materialelor video nu și-a dat consimțământul pentru recepționarea lor.

Efectuând un studiu de drept comparat, am aflat că unele state au incriminat deja o astfel de faptă, și anume: Regatul Unit; unele state din SUA; Republica Singapore.

În Legea Regatului Unit din 2003 cu privire la infracțiunile sexuale (în continuare – Legea Regatului Unit), art. 66A prevede răspunderea pentru trimiterea de poze sau filme cu organe genitale. Interesează, în special, primul alineat al acestui articol: „O persoană (A) care trimite sau transmite intenționat o poză sau un film cu organele genitale ale oricărei persoane unei alte persoane (B) comite o infracțiune dacă: (a) A intenționează ca B să vadă organele genitale și să-i provoace alarmă, suferință sau umilință ori (b) A trimite sau transmite o astfel de poză sau un astfel de film în scopul de a obține satisfacție sexuală și admite că-i va provoca lui B alarmă, suferință sau umilință” [7].

¹ Acest pasaj din art. 208³ CP RM are ca paradigmă un fragment din alin. (4) art. 221 din Codul penal al României: „punerea la dispoziția [unui minor care nu a împlinit vârsta de 16 ani] de materiale cu caracter pornografic”.*

* Codul penal al României: nr. 286 din 17.07.2009. În: Monitorul Oficial al României, 2009, nr. 510.

Legea Regatului Unit se aplică în Anglia și Țara Galilor. În Scoția și Irlanda de Nord, care beneficiază de o anumită autonomie legislativă, se aplică alte legi. În Legea Scoției din 2009 cu privire la infracțiunile sexuale, art. 8 prevede răspunderea pentru expunerea sexuală: „(1) Dacă o persoană (A) – (a) fără consimțământul unei alte persoane (B) și (b) fără a avea o convingere rezonabilă că B își dă consimțământul, intenționat și în scopul menționat în alineatul (2) – expune într-o manieră sexuală lui B organele genitale ale lui A cu intenția ca B să le vadă, atunci A săvârșește o infracțiune, cunoscută drept infracțiunea de expunere sexuală. (2) Scopurile sunt: (a) obținerea de satisfacție sexuală, (b) umilire, tulburarea sau alarmarea lui B” [8]. În Legea Irlandei de Nord din 2008 cu privire la infracțiunile sexuale, art. 72A prevede răspunderea pentru trimiterea unei imagini cu caracter sexual nesolicitate: „(1) O persoană (A) comite o infracțiune dacă: (a) A trimite sau transmite intenționat altei persoane (B) o imagine cu caracter sexual, (b) A face acest lucru – (i) fără consimțământul lui B și (ii) fără a fi convins în mod rezonabil că B este de acord și (c) fie condiția 1, fie condiția 2 este îndeplinită. (2) Condiția 1 este că A dorește ca B să se uite la imagine și că acest lucru îi va provoca umilință, alarmă sau suferință pentru B. (3) Condiția 2 este că: (a) Scopul lui A în trimiterea sau transmiterea imaginii este de a obține satisfacție sexuală și (b) A admite că B va fi umilit, alarmat sau stresat” [9].

În Texas, sect. 21.19 din Codul penal prevede răspunderea pentru transmiterea electronică ilegală a materialului vizual explicit cu caracter sexual. Comportă interes deosebit litera (b) a acestei secțiuni: „O persoană comite o infracțiune dacă transmite cu bună știință prin mijloace electronice materiale vizuale care: (1) înfățișează: (A) orice persoană care are un comportament sexual sau are părțile intime expuse; ori (B) organele genitale acoperite ale unei persoane de sex masculin care sunt într-o stare vizibil turgescentă; și (2) nu sunt trimise la cererea sau cu acordul expres al destinatarului” [10]. În New Hampshire, sect. 645:1 din Codul penal prevede răspunderea pentru expunerea indecentă și desfrânare. Interesează lit. (b) alin. I al acestei secțiuni: „O persoană se face vinovată de delict dacă [...] transmite cu bună știință altuia, care are vârsta de 16 ani sau mai mult, o imagine a ei înșiși desfrânându-se, expunându-și organele genitale sau efectuând orice alt act de desfrânare gravă, atunci când destinatarul nu este de acord cu primirea imaginii” [11].

Nu în ultimul rând, în Republica Singapore, art. 377BF din Codul penal prevede răspunderea pentru expunerea sexuală. Potrivit alineatului (2) din acest articol, „se face vinovată de infracțiune orice persoană (A) care: (a) în scopul obținerii de satisfacție sexuală sau al provocării unei alte persoane (B) a umilinței, alarmei sau suferinței, îi distribuie în mod intenționat lui B o imagine a organelor genitale ale lui A sau ale oricărei alte persoane; (b) intenționează ca B să vadă organele genitale ale lui A sau ale uni alte persoane; și (c) face acest lucru fără consimțământul lui B” [12].

Remarcăm că, în toate aceste exemple, în dispozițiile de incriminare se pune accentul pe lipsa consimțământului persoanei căreia îi sunt trimise informațiile cu caracter sexual.

În contextul unei societăți din ce în ce mai conectate digital, devine esențial ca în Republica Moldova autoritățile să adopte măsuri legislative adecvate pentru a asigura protecția persoanelor împotriva unor asemenea abuzuri. Cineva ar putea să afirme că: a) exemplul țărilor, în care flashingul cibernetic este incriminat, nu este pertinent pentru Republica Moldova; b) realitățile socio-juridice din Regatul Unit, SUA, Republica Singapore sunt prea diferite de relațiile care se desfășoară în cadrul societății moldave. Nu putem susține asemenea idei. În epoca globalizării, fenomene ca flashingul cibernetic se răspândesc foarte repede, iar frontierele trasate pe harta politică a lumii nu pot să reprezinte un obstacol pentru ele.

În cadrul unui sondaj de opinie, pe care l-am realizat prin intermediul unui formular, au fost colectate răspunsuri de la 42 de participanți din Republica Moldova, cu o distribuție de gen de 76,2% femei și 23,8% bărbați, având o vârstă între 17 și 27 ani. 73,8% dintre respondenți au confirmat că au primit materiale cu caracter sexual fără consimțământul lor, în timp ce 26,2% au negat această experiență. Reacțiile participanților la primirea unor astfel de materiale au constat în: disconfort, jenă, frică, deranj, intimidare, stânjenire, dezgust, iritare, indignare, confuzie etc. De asemenea, 92,2 % dintre participanți consideră că fapta de flashing cibernetic ar trebui sancționată fie în Codul penal, fie în Codul contravențional.

Un alt argument în favoarea incriminării flashingului cibernetic îl constituie conștientizarea pericolului social al acestei fapte la nivel de Uniune Europeană. De la discuții s-a trecut la implementarea unor măsuri concrete de prevenire și combatere a flashingului cibernetic.

Dacă privim evenimentele în ordine cronologică, atunci nu găsim nimic despre flashingul cibernetic în Propunerea de Directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, publicată la 08.03.2022. De exemplu, art. 9 din acest act preparatoriu, dedicat hărțuirii pe internet, are următoarea dispoziție: „Statele membre se asigură că următoarele fapte săvârșite cu intenție sunt pedepsite ca infracțiuni: (a) inițierea unui atac, împreună cu părți terțe, îndreptat împotriva unei alte persoane, prin asigurarea accesului unei multitudini de utilizatori finali la materiale cu caracter de amenințare sau insultător, prin intermediul tehnologiilor informației și comunicațiilor, având ca efect prejudicii psihologice semnificative pentru persoana atacată; (b) participarea alături de părți terțe la atacurile menționate la litera (a)” [13].

Ulterior, la 02.02.2023, Comisia pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne și Comisia pentru drepturile femeii și egalitatea de gen ale Parlamentului European au propus adoptarea anumitor amendamente în propunerea de directivă sus-menționată. A fost invocat următorul argument: „Întrucât așa-numitul „ciber-flashing” este o metodă foarte comună de intimidare și reducere la tăcere a femeilor, trimiterea neconsensuală a materialului intim, inclusiv imagini sau videoclipuri ale organelor genitale, ale expeditorului sau a ceea ce pare a fi expeditorul, unei alte persoane în conversație privată, prin intermediul tehnologiilor informației și comunicațiilor, ar trebui, de asemenea, considerată infracțiune” [14].

Aceste considerente au găsit susținerea majorității europarlamentarilor. În rezultat, în Directiva (UE) 2024/1385 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 mai 2024 privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (în continuare – Directiva), identificăm prevederi care se referă la flashingul cibernetic. În Preambul, se stabilește *inter alia*: „(9) Dispozițiile prezentei directive care se referă la drepturile victimelor ar trebui să se aplice tuturor victimelor comportamentelor infracționale care constituie violență împotriva femeilor sau violență domestică, astfel cum sunt incriminate în temeiul dreptului Uniunii sau al dreptului intern. Aceasta include infracțiunile definite în prezenta directivă, și anume [...] flashingul cibernetic [...]” [15]; „(24) Normele minime legate de infracțiunea de hărțuire pe internet ar trebui să includă și trimiterea nesolicitată către o persoană a unei imagini, a unui material video sau a altor materiale similare care înfățișează organe genitale (denumit în continuare „flashing cibernetic”), dacă un astfel de comportament este susceptibil să cauzeze daune psihologice grave persoanei respective. Flashingul cibernetic este o formă des întâlnită de intimidare și reducere la tăcere a femeilor” [15]. Art. 7 din Directivă, consacrat hărțuirii pe internet, prevede, între altele: „Statele membre se asigură că următoarele fapte comise cu intenție sunt pedepsite ca infracțiuni: [...] (c) trimiterea nesolicitată către o persoană, prin intermediul TIC², a unei imagini, a unui material video sau a altor materiale similare care înfățișează organe genitale, dacă un astfel de comportament este de natură să cauzeze daune psihologice grave persoanei respective” [15].

Nu putem ignora recomandarea de incriminare a faptei de flashing cibernetic, prevăzută la lit. (c) art. 7 din Directivă. Or, luând în vedere statutul de țară candidată la aderare la UE, Republica Moldova are de îndeplinit anumite angajamente. În acest sens, consemnăm Hotărârea Guvernului nr. 1171 din 28.11.2018 pentru aprobarea Regulamentului privind armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația Uniunii Europene [16]. În Capitolul 3 din Recomandarea nr. 1/2022 a Consiliului de Asociere UE – Republica Moldova din 22.08.2022 privind Programul de asociere UE-Republica Moldova [2022/1997], în care sunt specificate prioritățile pe termen scurt și lung ale programului de asociere, se arată: „Părțile vor colabora în următoarele domenii: [...] Violența bazată pe gen: – protejarea tuturor femeilor și fetelor împotriva tuturor formelor de violență [...]” [17].

Într-un studiu relativ recent s-a afirmat: „Codul penal al Republicii Moldova nu conține nicio dispoziție care ar incrimina expres [...] expedierea de informații (text scris, poze, clipuri video, imagini etc.) cu caracter sexual de către cel vizat în această informație sau de către o altă persoană [...]” [2]. În adevăr, Codul penal al Republicii Moldova nu include în prezent nicio dispoziție în care să fie incriminată fapta de flashing cibernetic.

Norma proiectată, în care ar urma să fie incriminată o astfel de faptă, nu trebuie să se suprapună cu nor-

² Se au în vedere tehnologiile informației și comunicațiilor.

mele penale deja existente. Aceasta este necesar pentru a fi evitate situațiile de sancționare dublă a **aceleiași** fapte.

Sub acest aspect, considerăm că fapta de flashing cibernetic nu cade sub incidența art. 173 din CP RM (în care se prevede răspunderea pentru hărțuirea sexuală). În opinia noastră, acțiunea principală din cadrul hărțuirii sexuale se aseamănă cu fapta de flashing cibernetic. Astfel, acțiunea principală trebuie să îndeplinească următoarele condiții: „1) constă în pretinderea de la victimă a unui act sexual sau a unei acțiuni cu caracter sexual prin comportament fizic, verbal sau nonverbal; 2) creează pentru victimă o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare” [18]. Manifestarea comportamentului nonverbal în contextul hărțuirii sexuale se poate exprima în demonstrarea unor imagini pornografice sau a altor obiecte având conotații sexuale. Este important de menționat că ambele fapte – hărțuirea sexuală și flashingul cibernetic – produc în detrimentul victimei oricare din următoarele efecte de natură psihologică: depresie, anxietate, șoc, negare, stres, tulburări ale somnului, furie, teamă, frustrare etc.

În același timp, acțiunea adiacentă din cadrul hărțuirii sexuale nu este prezentă în cazul faptei de flashing cibernetic. Art. 173 CP RM poate fi aplicat doar dacă se profită de dependența victimei sau dacă aceasta este amenințată. Pentru comparație, în cazul flashingului cibernetic nu suntem în prezența unei dependențe dintre făptuitor și victimă; nu suntem nici în prezența unei amenințări a victimei. De cele mai dese ori, făptuitorul alege o persoană necunoscută determinată concret sau aleatoriu, căreia îi trimite informații nesolicitate cu caracter sexual.

O altă deosebire constă în scopul faptelor pe care le comparăm. Astfel, „scopul infracțiunii, prevăzute la art. 173 CP RM, este unul special, și anume: scopul de a determina victima să întrețină un act sexual sau o acțiune cu caracter sexual” [18]. Din analiza de drept comparat a normelor care stabilesc răspunderea penală pentru flashingul cibernetic, s-a putut vedea că această faptă se comite în scopul de obținere a satisfacției sexuale (care este mai larg decât scopul de a determina victima să întrețină un act sexual sau o acțiune cu caracter sexual) sau al provocării umilinței, alarmei ori suferinței victimei.

În ceea ce privește coraportul dintre *infracțiunea prevăzută la alin. (1) art. 177 din CP RM, (încălcarea inviolabilității vieții private) și fapta de flashing cibernetic*, ambele acestea presupun o atingere adusă vieții private. Totuși, nu putem pune semnul egalității între faptele comparate. Modalitățile normative ale infracțiunii, prevăzute la alin. (1) art. 177 din CP RM, sunt: „1) culegerea ilegală a informațiilor, ocrotite de lege, despre viața personală ce constituie secretul personal sau familial al victimei; 2) răspândirea fără consimțământul victimei a informațiilor, ocrotite de lege, despre viața personală ce constituie secret personal sau familial al acesteia” [19, p. 646].

Pentru comparație, flashingul cibernetic nu presupune culegerea unor informații ocrotite de lege, despre viața personală, ce ar constitui secretul personal sau familial al victimei. În cazul acestei fapte, obiectul imaterial nu este reprezentat de asemenea informații.

În alt context, *flashingul cibernetic are anumite tangențe cu fapta incriminată în alin. (3) art. 177 CP RM*, care presupune „răspândirea informației cu caracter sexual, incluzând imagini și înregistrări cu conținut sexual, inclusiv prin intermediul tehnologiilor informaționale, în scop de răzbunare, ură, înjosire sau lezare a onoarei și demnității persoanei” [20]. Flashingul cibernetic se aseamănă cu această faptă în măsura în care făptuitorul distribuie informația cu caracter sexual unei alte persoane, provocând acesteia prejudicii de natură psihologică. Însă, trebuie de luat în considerare ultima parte a dispoziției din alin. (3) art. 177 CP RM. Or, flashingul cibernetic poate presupune alte scopuri decât cele menționate în această normă (și anume – scopul de obținere a satisfacției sexuale sau al provocării alarmei ori suferinței victimei.).

O altă deosebire este legată de obiectul imaterial al faptelor comparate. Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (3) art. 177 CP RM, obiectul imaterial îl reprezintă informația cu caracter sexual care vizează victima infracțiunii. În cazul flashingului cibernetic, obiectul imaterial îl constituie informația cu caracter sexual care vizează făptuitorul sau o terță persoană, cu excepția victimei.

Efectuând o analiza comparativă între *flashingul cibernetic și pornografia infantilă (art. 208¹ CP RM)*, observăm unele similitudini între aceste fapte. Astfel, fapta de flashing cibernetic se poate intersecta cu infracțiunea prevăzută la art. 208¹ CP RM în măsura în care făptuitorul difuzează imagini sau alte reprezentări ale unui sau mai multor copii implicați în activități sexuale către o altă persoană, fără consimțământul

acesteia. Totuși, trebuie să reținem că victima pornografiei infantile este persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și care este protagonistă a reprezentărilor pornografice produse, distribuite, difuzate etc. În cazul flashingului cibernetic, victimă este persoana – adultă sau minoră – care a primit prin mijloace electronice, fără consimțământul acesteia, imagini sau alte reprezentări sexuale indecente al corpului făptuitorului sau ale altor persoane. Astfel, chiar dacă minorul poate apărea ca victimă în cazul ambelor fapte comparate, rolul acestuia diferă în mod evident. Așadar, art. 208¹ CP RM nu ar dubla norma de incriminare a flashingului cibernetic, ci ar putea fi aplicat împreună cu această normă în cazul în care ar fi comise ambele fapte.

În alt context, *flashingul cibernetic este apropiat, în anumite privințe, cu actele de persecuție (art. 78² din Codul contravențional al Republicii Moldova (în continuare – CC RM))*. Această faptă contravențională constă în „persecutarea în mod repetat a unei persoane căreia i s-a cauzat o stare de anxietate, frică pentru siguranța proprie ori a rudelor apropiate, fiind constrânsă să-și modifice conduita de viață, săvârșită prin: a) urmărirea persoanei; b) contactarea sau încercarea de a contacta prin orice mijloc sau prin intermediul altei persoane” [21]. Totuși, flashingul cibernetic și actele de persecuție se deosebesc în mod considerabil. Astfel, nu este obligatoriu ca flashingul cibernetic să aibă un caracter repetat. De asemenea, constrângerea victimei să-și modifice conduita de viață nu constituie o condiție obligatorie în cazul flashingului cibernetic. Nu în ultimul rând, flashingul cibernetic nu presupune în mod obligatoriu urmărirea victimei, deși presupune contactarea acesteia.

Nu în ultimul rând, trebuie să *deosebim flashingul cibernetic de huliganismul nu prea grav (art. 354 CC RM)*. Pentru flashingul cibernetic nu sunt obligatorii nici modul public în sensul art. 131 CP RM, nici motivele huliganice.

Modul public este un semn obligatoriu al faptei prevăzute la art. 354 CC RM. Aceasta rezultă implicit din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 4 din 19.06.2006 cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism: „Huliganismul reprezintă o faptă săvârșită în public, însă nu neapărat într-un loc public” [22]; „Actele huliganice sunt săvârșite în prezența unor persoane sau rezultatul actelor huliganice devine inevitabil cunoscut altor persoane” [22]; „[Se aplică art. 287 CP RM, nu art. 354 CC RM], dacă făptuitorul nu se limitează doar la: acostarea jignitoare, în locuri publice, a persoanei fizice, tulburarea ordinii publice; tulburarea liniștii în timpul nopții, alte acțiuni similare; tragerea din armă de foc, în locuri publice, în locuri rezervate pentru tragere, dar cu încălcarea modului stabilit, însă mai recurge și la aplicarea violenței, la amenințarea, cu aplicarea violenței sau la opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane, care curmă actele huliganice” [22]. Așadar, huliganismul contravențional diferă de cel penal prin aceea că, în cazul primului, lipsește acțiunea adiacentă descrisă în art. 287 CP RM prin cuvintele „aplicarea violenței asupra persoanelor sau [...] amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, [...] opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice” [20]. Cât privește modul public de săvârșire a faptei, acestea caracterizează atât huliganismul contravențional, cât și cel penal.

La baza faptei, prevăzute la art. 354 CC RM, stau motivele huliganice. Acestea sunt „condiționate de dorința făptuitorului de a se opune celor din jur, de a-și demonstra atitudinea sfidătoare față de ei” [23, p. 653]. În cazul flashingului cibernetic, motivele pot fi altele decât cele huliganice: „năzuința de a obține satisfacție sexuală; năzuința de a se amuza pe seama victimei; năzuința de impunere a controlului personal asupra victimei; plictiseală; inhibiție redusă; năzuința de exercitare a de puterii masculine asupra victimei; năzuința de a-i cauza victimei suferință etc” [6].

Din analiza comparativă a faptelor, pe care am efectuat-o *supra*, rezultă că fapta de flashing cibernetic presupune caracteristici care nu neapărat sunt prezente în cazul faptelor prevăzute de normele penale și contravenționale în vigoare relevante. Aceasta demonstrează prezența unei lacune în legislația Republicii Moldova. Considerăm că flashingul cibernetic încalcă dreptul prevăzut de art. 28 din Constituție și de art. 8 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, sub aspectul protecției împotriva încălcării spațiului personal. Or, această faptă presupune trimiterea către victimă a unor informații cu caracter sexual nesolicitate, care pătrund în sfera privată a acesteia în lipsa acordului ei. O astfel de faptă îi creează victimei senzația de încălcare a spațiului ei personal, ceea ce o poate afecta profund în plan psihoemoțional.

Spre exemplu, în sistemul juridic al SUA, „dreptul la intimitate constituie un amalgam de principii încorporate în Constituția federală sau recunoscute de către instanțe sau organe legislative cu privire la ceea ce Louis Brandeis, citându-l pe judecătorul Thomas Cooley, a descris într-o lucrare din 1890 (scrisă în coautorat cu Samuel D. Warren) drept „dreptul de a fi lăsat în pace”. Dreptul la intimitate este [...] dreptul persoanei de a nu fi deranjată emoțional de un comportament menit să o supună unor tensiuni mari, [...] prin invaziile umilitoare și enervante ale singurătății sale” [24]. În viziunea lui B. C. Miller, „distribuirea nesolicitată a materialelor cu caracter sexual explicit nu este privită în același mod ca și distribuirea lor consensuală, așa că nici nu ar trebui tratată la fel. Victimele flashingului cibernetic îl consideră [...] violență sexuală, iar multe dintre ele se simt intimidat, stresate și amenințate” [25]. În opinia lui C. McGlynn și K. Johnson, „flashingul cibernetic constituie o intruziune sexuală coercitivă care încalcă autonomia sexuală, intimitatea și „dreptul la viața de zi cu zi” ale victimelor” [6]. Într-o altă lucrare, aceleași două autoare susțin: „Flashingul cibernetic este prejudiciabil, deoarece reprezintă un comportament sexual neconsimțit care ne încalcă autonomia și intimitatea” [26].

Din analiza acestor puncte de vedere, deducem că fapta de flashing cibernetic, care încalcă viața intimă a persoanei (ocrotită de art. 28 din Constituție), trebuie incriminată în Capitolul V din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova.

Posibilele urmări ale flashingului cibernetic sunt descrise de către C. Rigotti și C. McGlynn: „Abuzul sexual bazat pe imagini poate pune capăt vieții și deseori distruge viața. Adesea duce la o „ruptură socială” – o încălcare extremă, neliniștitoare și intruzivă, care determină victimele să-și împartă viața în „înainte” și „după” abuz. [...] Multe victime trăiesc un sentiment profund de „izolare”, abuzul spulberându-le încrederea și destrămand conexiunile cu familia și prietenii, cu lumea online și rețelele sociale. Mulți se retrag din rețelele sociale, în ciuda impactului negativ semnificativ asupra vieții lor sociale și profesionale și a altor forme de angajament civic. [...] În ceea ce privește impactul fizic și psihic, studiile au constatat [...] depresia, autovătămarea, ideea de sinucidere etc.” [27]. La rândul lor, C. McGlynn și K. Johnson opinează că flashingul cibernetic „poate avea consecințe grave, care variază ca natură în funcție de gen, rasă, etnie, sexualitate, vârstă, clasă și alte poziții sociale și culturale” [26]. Într-adevăr, nivelul de toleranță a fiecărei persoane față de informația cu caracter sexual este individuală. Cineva nu va fi afectat psihoemoțional după vizionarea unui material cu caracter pornografic extrem, iar altcineva va suferi daune psihologice grave după vizionarea unui material cu caracter sexual care nu este pornografic. Reacția individuală a fiecărei victime potențiale depinde de o multitudine de factori care pot lăsa o amprentă diferită asupra formării și evoluării personalității acesteia.

Având în vedere atât importanța dreptului care se încalcă în rezultatul comiterii flashingului cibernetic, cât și verosimilitatea de cauzare printr-o astfel de faptă a urmărilor grave, precum și efectul de dublă prevenție ce ar caracteriza incriminarea flashingului cibernetic, venim cu propunerea de a completa art. 177 CP RM cu un alineat nou:

„(4) Distribuirea prin intermediul tehnologiilor informaționale către o altă persoană, fără consimțământul acesteia, a informației cu caracter sexual, incluzând imagini sau înregistrări cu conținut sexual, dacă aceasta a cauzat din imprudență vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății acelei persoane, cu condiția că fapta nu întrunește elementele infracțiunilor prevăzute la art. 173, alin. (3) art. 177, art. 208¹ și 208³ din prezentul cod,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 750 unități convenționale, sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.”

Precizăm că pedepsele, pe care le propunem pentru alin. (4) art. 177 CP RM, au fost proporționate cu cele stabilite în cazul infracțiunilor prevăzute la alin. (1) art. 157, alin. (1) art. 173, alin. (3) art. 177, art. 208¹ și 208³ CP RM.

În norma, pe care o propunem spre adoptare, specificăm urmările (cu caracter alternativ) de suficientă gravitate pentru a incrimina flashingul cibernetic: vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății victimei. În acest mod respectăm condiția, caracterizată la lit. (c) art. 7 al Directivei, prin cuvintele „dacă un astfel de comportament este de natură să cauzeze daune psihologice grave persoanei respective” [15]. Pe această cale, asigurăm, de asemenea, respectarea principiului de proporționalitate a incriminării care impli-

că „realizarea unui anumit echilibru între sarcina, impusă unei persoane ale cărei drepturi sunt limitate prin mijloace penale, și interesele majorității membrilor societății în raport cu atingerea scopului pentru care a fost introdusă restricția în cauză” [28]. Într-o publicație științifică s-a menționat: „Incriminarea hărțuirii nonsexuale, ce scapă incidenței normelor penale în vigoare, ar trebui să urmărească descurajarea eficientă a comiterii unor astfel de fapte și, totodată, să reflecte adecvat gravitatea faptei săvârșite. Tratatamentul penal s-ar justifica doar în acele cazuri când urmările prejudiciabile ale hărțuirii nonsexuale, ce scapă incidenței normelor penale în vigoare, ar fi suficient de periculoase și dăunătoare. În toate celelalte cazuri, ar trebui să vorbim despre un exces de incriminare” [29]. *Mutatis mutandis*, aceste argumente sunt valabile în ceea ce privește propunerea de incriminare a faptei de flashing cibernetic.

În fine, consemnăm că incriminarea faptei de flashing cibernetic este propusă într-o directivă a UE consacrată combaterii violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Considerăm că alin. (4) art. 177 CP RM nu trebuie să aibă ca scop protecția exclusiv a victimelor de gen feminin și a membrilor de familie. De altfel, în dispoziția de la lit. (c) art. 7 al Directivei, nu este stabilită nicio restricție privitoare la calitatea pe care o poate avea victima faptei prevăzute de această normă. Mai mult, la lit. (c) art. 2 din Directivă, noțiunea de victimă este definită în felul următor: „orice persoană, *indiferent de gen* (evid. ns.), care a suferit un prejudiciu cauzat în mod direct de violență împotriva femeilor sau de violență domestică [...]” [15]. Așadar, sfera de acțiune a alin. (4) art. 177 CP RM trebuie să depășească limitele impuse de apartenența de gen a victimei. Doar așa alin. (4) art. 177 CP RM își poate dovedi eficiența, fiind în concordanță cu: art. 5 CP RM; art. 16 din Constituția Republicii Moldova; art. 14 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale; art. 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Toate aceste articole asigură egalitatea în drepturi a persoanelor, indiferent de criteriile ce le pot deosebi.

Concluzii

În esență, flashingul cibernetic presupune distribuirea prin mijloace electronice a unor poze sau materiale video cu caracter sexual, către una sau mai multe persoane, fără consimțământul acestora.

Fapta de flashing cibernetic presupune caracteristici care nu neapărat sunt prezente în cazul faptelor prevăzute de art. 173, alin. (1) și (3) art. 177, 208¹ CP RM, precum și de art. 78² și 354 CC RM.

Este oportună stabilirea răspunderii pentru fapta de flashing cibernetic în Codul penal al Republicii Moldova. Având în vedere că această faptă încalcă viața intimă a persoanei (ocrotită de art. 28 din Constituție), respectiva normă de incriminare trebuie inclusă în Capitolul V din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova.

Pentru a fi asigurată respectarea principiului de proporționalitate a incriminării și pentru a fi evitat excesul de incriminare, în norma, *în care se va stabili răspunderea penală pentru flashingul cibernetic*, trebuie specificate urmări de suficientă gravitate: vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății victimei.

Norma de incriminare a flashingului cibernetic nu trebuie să aibă ca scop protecția exclusiv a victimelor de gen feminin și a membrilor de familie.

Referințe:

1. *Siguranța copiilor pe Internet 2021*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: https://lastrada.md/pic/uploaded/Studiu_Siguranta_online-comportamente_si_riscuri-FINAL.pdf
2. BRÎNZA, S., STATI, V. „Sexting”, „sextortion”, „revenge porn”: fenomene reflectate în Codul penal al Republicii Moldova? În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale)*, 2021, nr. 3, pp. 3-17. ISSN 1814-3199.
3. *Proiect de Lege pentru modificarea unor acte normative (prevenirea și combaterea exploatării sexuale și abuzurilor sexuale comise asupra copiilor)*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu-869-mj-2024.pdf>
4. HARPER, C., PETRONZI, P. *Delineating non-consensual sexual image offending: Towards an empirical approach*. În: *Aggression and Violent Behavior*, 2021, Vol. 58, pp. 1-27. ISSN 1359-1789.
5. SHIVI, K., PAL, D. *Reconceptualizing Sexual Harassment: Extending the POSH Act, 2013*. În: *Jus Corpus Law Journal*, 2021, vol. 2, no. 1, pp. 467-479. ISSN 2582-7820.

6. McGLYNN, C., JOHNSON, K. *Criminalising Cyberflashing: Options for Law Reform*. În: *The Journal of Criminal Law*, 2021, Vol. 85, pp. 171-188. ISSN 0022-0183.
7. *Sexual Offences Act 2003*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/42/contents>
8. *Sexual Offences (Scotland) Act 2009*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: <https://www.legislation.gov.uk/asp/2009/9/section/8>
9. *The Sexual Offences (Northern Ireland) Order 2008*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: <https://www.legislation.gov.uk/nisi/2008/1769/article/72A>
10. *Penal Code*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: <https://statutes.capitol.texas.gov/Docs/PE/htm/PE.21.htm#21.19>
11. *2023 New Hampshire Revised Statutes. Title LXII – Criminal Code*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: <https://law.justia.com/codes/new-hampshire/title-lxii/chapter-645/>
12. *Penal Code 1871*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: <https://sso.agc.gov.sg/Act/PC1871?ProvIds=P416-#pr377BF->
13. *Propunerea de Directiva a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0105>
14. *Amendments 180 – 475 Draft report Evin Incir, Frances Fitzgerald (PE739.730v01-00). Combating violence against women and domestic violence. Proposal for a directive (COM(2022)0105 - C9-0058/2022 - 2022/0066(COD))*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CJ01-AM-740668_EN.html
15. *Directiva (UE) 2024/1385 a Parlamentului European și a Consiliului din 14 mai 2024 privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401385
16. *Hotărârea Guvernului nr. 1171 din 28.11.2018 pentru aprobarea Regulamentului privind armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația Uniunii Europene*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 499-503, 1314.
17. *Recomandarea nr. 1/2022 a Consiliului de Asociere UE – Republica Moldova din 22.08.2022 privind Programul de asociere UE-Republica Moldova [2022/1997]*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:22022D1997&from=EN>
18. STATI, V. *Hărțuirea sexuală, actul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani și nu numai: o abordare din perspectiva Legii nr. 316/2022*. În: *SSRN Electronic Journal*. ISSN 1556-5068. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4359657
19. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială*. Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p. ISBN 978- 9975-53-469-7.
20. *Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129.
21. *Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 3-6, 15.
22. *Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 4 din 19.06.2006 cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=249
23. BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011. 1062 p. ISBN 978-9975-53-034-7.
24. *Rights of privacy*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: <https://www.britannica.com/topic/rights-of-privacy>
25. MILLER, B. C. *Fact or Phallus? Considering the Constitutionality of Texas’s Cyber-Flashing Law under the True Threat Doctrine*. În: *Texas A&M Law Review*, 2021, vol. 8, no. 2, pp. 423-449. ISSN 2837-5165.
26. McGLYNN, C., JOHNSON, K. *Cyberflashing: Recognising Harms, Reforming Laws*. [Accesat: 01.09.2024] Disponibil: <https://bristoluniversitypress.co.uk/asset/9542/cyberflashing-policy-briefing-final.pdf>
27. RIGOTTI, C., McGLYNN, C. *Towards an EU criminal law on violence against women: The ambitions and limitations of the Commission’s proposal to criminalise image-based sexual abuse*. În: *New Journal of European Criminal Law*, 2022, Vol. 13, pp. 452–477. ISSN 2032-2844.

28. BRÎNZA, S., STATI, V. *Încălcarea principiului proporționalității incriminării în Codul penal al Republicii Moldova*. În: *Ars Aequi*, 2022, nr. 12, pp. 112-121. ISSN 1842-1059.
29. STATI, V. *Hărțuirea nonsexuală în mediul educațional: este oare oportună incriminarea?* În: *Integrare prin cercetare și inovare: Științe juridice și economice, 7-8 noiembrie 2020, Chișinău. Vol. 1*. Chișinău: CEP USM, 2020, pp. 5-8. ISBN 978-9975-152-49-5.

Date despre autori:

Vitalie STATI, doctor în drept, profesor universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0000-0003-1371-4961

E-mail: vitalie.stati@usm.md

Radu VLAS, student, anul IV, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0009-0004-1542-3337

E-mail: radu.vlas18@gmail.com

Lia LUPU, studentă, anul IV, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0009-0002-7011-1569

E-mail: lia.lupu2306@gmail.com

Prezentat la 04.09.2024